

Průzkum ESET: Češi stále raději nakupují přes chytrý telefon a v Číně, v přístupu k bezpečnosti se ale příliš nelepší

4.12.2024 - Lucie Mudráková, Vítězslav Pelc | ESET software

Drtivá většina českých uživatelů a uživatelék dnes nakupuje online (97 %).

Oproti minulým letům navíc roste obliba online nákupů prostřednictvím chytrého telefonu a mimo klasické české e-shopy. Češi stále častěji nakupují online také v zemích EU a v Asii. Na známém čínském tržišti Temu nakoupila podle výsledků průzkumu již třetina dotázaných. Stále častěji také nakupujeme na bazarových platformách, na kterých se však můžeme setkat s propracovanými podvody. Ačkoli již věnujeme větší pozornost bezpečným platbám kartami na internetu, obecně se v přístupu k zabezpečení našich zařízení, hesel a v posuzování bezpečnosti e-shopů meziročně nelepšíme. Vyplývá to z průzkumu společnosti ESET připraveném agenturou Median, který probíhal v období od 18. do 21. listopadu 2024.

Stále raději nakupujeme online mimo Českou republiku. Oproti loňskému roku se zvýšil počet českých uživatelů a uživatelék, kteří častěji nakupují zboží z Asie (z 25 % v roce 2023 na 32 % v roce 2024) nebo z EU (z 27 % v roce 2023 na 35 % v roce 2024), kde nakupuje především nejmladší generace Z ve věku 18-24 let. Kromě klasických obchodů vzrostla také obliba bazarových platform. Zatímco v roce 2023 uvádělo 39 % dotázaných, že na online bazarech nakupuje, letos využívání těchto nákupních platform deklarovala téměř polovina dotázaných (45 %), a to včetně nákupu dárek k Vánocům. Na online bazarech nakupují dárky dvě pětiny respondentů (40 %), kteří nakupují k Vánocům také tzv. „z druhé ruky“. Oblíbené mohou být nejen díky úspoře peněz, ale také jako ekologičtější varianta ke standardnímu nakupování.

„Bazarové platformy se pomalu stávají alternativou ke klasickému nakupování. Jak ale dlouhodobě sledujeme, uživatelé se tam mohou také setkat s propracovanými podvody, které kyberzločinci proměnili v organizovanou výdělečnou aktivitu se stamilionovými škodami. Růst obliby bazarových platform jako míst k online nakupování tak klade stále větší nároky na povědomí o kybernetických hrozbách a zabezpečení našich osobních dat,“ říká Jakub Souček, vedoucího pražského týmu expertů společnosti ESET, kteří monitorují kyberkriminální aktivity.

„Českých uživatelů a uživatelék jsme se letos ptali také na jejich oblibu známého čínského internetového tržiště Temu, které se stalo v posledních měsících předmětem mnoha diskusí o bezpečnosti a o kvalitě zboží, které nabízí,“ pokračuje Souček. „Zkušenost s nákupem na Temu má podle našeho průzkumu zhruba třetina dotázaných (32 %), z nichž 7 % uvedlo, že zde nakupuje často. Je nicméně také zajímavé, že čtvrtina dotázaných uváděla, že jim nakupování na Temu nepřijde bezpečné (23 %), nebo že tam nenakupují kvůli tomu, že jim zboží nepřijde kvalitní (24 %). Především v případě nákupní aplikace Temu vždy uživatele upozorňujeme, aby zvážili její používání. Mnoho lidí je přesvědčeno, že jejich data přece nikoho nebudou zajímat. Bohužel tomu tak není. Data každého z nás mohou dále sloužit například k vytváření agresivní cílené reklamy nebo ke zneužití identity, a to nejen v případě využívání konkrétně této nákupní aplikace. Temu může nicméně údaje o uživateli a o zařízení sdílet se třetími stranami, např. se svými přidruženými společnostmi, a pokud tyto přidružené společnosti sídlí v Číně, bude nakládání s daty uživatelů podléhat tamější legislativě. Nevíme, jak jsou data u těchto společností dále zpracovávána, a nemusí s nimi být nakládáno v souladu s evropskými principy a standardy zpracování dat,“ vysvětluje Souček.

Nejčastěji nakupují online lidé ve věku od 25 do 34 let a velmi často především ženy (36 % oproti 28 % mužů). Nejčastěji nakupujeme online prostřednictvím mobilních telefonů (69 %), přičemž nejoblíbenějším nástrojem k nakupování jsou hlavně u nejmladší generace. Více než polovina dotázaných pak k online nákupům využívá notebooky (53 %), které jsou také nejlépe vybavené bezpečnostním softwarem – kladně na tuto otázku odpovědělo 65 % respondentů. Lidé ve věku 65 a více let zase nejvíce využívají stolní počítače.

„Zatímco obliba notebooků zůstává oproti minulým letům stále stejná, vidíme naopak výrazný nárůst obliby chytrých telefonů. V minulém roce jej k online nakupování využívala polovina dotázaných, letos to bylo již 69 %. Jen polovina dotázaných si však chrání chytrý mobilní telefon nějakým bezpečnostním řešením a 9 % lidí dokonce uvedlo, že neví, zda ho na svém zařízení má nainstalovaný,“ komentuje výsledky Souček. „Opakovaně sledujeme, jak mezi lidmi panuje názor, že mobilní telefon není takovým cílem hackerů jako počítač. Opak je ale pravdou, útočníci jsou mistři v přizpůsobení se vývoji ve společnosti. Obliba využívání telefonů roste a my v nich dnes uchováváme řadu osobních a citlivých údajů. Útočníci na ně mohou zaútočit různými způsoby, například podvodnými SMS zprávami s odkazy na nebezpečné webové stránky. Právě bezpečnostní software dokáže nebezpečný web rozpoznat, uživateli na něj včas zamezit přístup a předejít například finančním škodám,“ říká Souček.

Nejoblíbenějším způsobem platby je stále platba kartou, uvádějí to tři čtvrtiny dotázaných (72 %). Oproti minulým letům se ale těší větší oblibě možnost platby prostřednictvím Google Pay či Apple Pay (45 % v roce 2024 ve srovnání s 29 % v roce 2023). Častější je v Praze a Středních Čechách. Využívají ji také především mladší a vzdělanější uživatelé. Oproti loňskému roku také klesla obliba platby na dobírku nebo převodem na účet.

„Dle výsledků průzkumu vidíme, že se čeští uživatelé již snaží lépe přistupovat k zabezpečení svých online plateb kartami. Více než tři čtvrtiny dotázaných uváděly, že je pro ně důležité doplnění plateb vícefázovým ověřením (77 %) či nastavením limitů na kartě (71 %). V nějaké formě pak 39 % dotázaných využívá také virtuální kartu a pětina dotázaných (21 %) sáhne i po oddělené platební kartě. To jsou všechno postupy, které mohou výrazně snížit kybernetická rizika a finanční škody. Je to ale především vícefázové ověření, které může rovnou zabránit neoprávněné transakci nebo neoprávněnému přístupu k našemu online účtu. Typicky se jedná o dodatečné ověření uživatele, např. kódem zaslaným v SMS, e-mailu nebo ideálně potvrzením přihlášení v ověřovací aplikaci,“ dodává Souček.

Třetina českých uživatelů (32 %) stále využívá pro přihlášení do účtů internetových obchodů stejné nebo podobné heslo. Nejčastěji se jedná o uživatele do 34 let.

„Pouze čtvrtina dotázaných správně používá unikátní heslo pro přihlášení do svého účtu, přitom používání jedinečného hesla pro každou službu je jednou z nejdůležitějších kyberbezpečnostních zásad. Pokud totiž útočníci prolomí jeden z našich účtů nebo získají hesla z uniklých databází, pokusí se dosazovat stejnou kombinaci přihlašovacího jména a hesla i na jiných místech. Tyto útoky bývají automatizované a riziko dalšího prolomení je tak vysoké. Situace se bohužel nelepší, ani když se podíváme, jak uživatelé svá hesla spravují. Největší část dotázaných (39 %) si svá hesla pamatuje z hlavy. To ale může mít důsledek v tom, že taková hesla nebudou dostatečně složitá a silná. Někam na papír si je zapíše 14 % dotázaných a 9 % dotázaných je uloží do internetového prohlížeče. Ty ale nejsou dostatečně zabezpečené například před infostealery. Řadí se mezi spyware, který je dlouhodobě hrozbou pro počítače s operačním systémem Windows v Česku. Speciálního správce hesel využívá jen 15 % dotázaných. Tento program ale hesla ukládá právě v bezpečné, zašifrované podobě a automaticky je dosazuje při přihlášení do našich účtů. Usnadňuje tak používání unikátních silných hesel pro každou službu a zároveň nenutí uživatele si všechny pamatovat,“ vysvětluje Souček.

Ani v případě posuzování bezpečnosti e-shopu se příliš nespolehnáme na skutečné bezpečnostní ukazatele. Pro výběr e-shopu, ve kterém chceme nakupovat, je pro nás sice nejdůležitější důvěra v bezpečnost nákupu, úroveň zabezpečení přitom ale v naprosté většině (83 %) hodnotíme podle dřívější dobré zkušenosti s nákupem, podle dobrých recenzí (57 %) a dle důvěryhodné a známé značky (55 %). Skutečné bezpečnostní prvky jako kritérium pro posouzení bezpečnosti označila méně než čtvrtina dotázaných.

„Známé značky představují dobré reference i s ohledem na bezpečnost nákupu, jsou ale často zneužívány kyberpodvodníky. Ti dokáží vytvořit věrohodnou kopii známého e-shopu i s falešnými recenzemi na produkt nebo službu. Na falešný internetový obchod nás může upozornit několik věcí. Věnovat pozornost bychom měli podivně znějící internetové adrese e-shopu a jeho zabezpečení, které můžeme například zjistit kliknutím na ikonu nastavení na začátku adresního řádku v prohlížeči. Text na webu může být strojově přeložený, některé části nemusí být vůbec přeloženy do češtiny a narazit můžeme i na nekonzistentní formátování textu napříč webem. Některé odkazy se mohou zobrazovat v nestandardním formátu a grafika webu může být na některých místech rozbitá. To všechno jsou ukazatele, které nás mohou upozornit na to, že něco není v pořádku,“ doplňuje Souček z ESETu.

„Z hlediska České obchodní inspekce a jejích dozorových kompetencí v souvislosti s distančními formami prodeje spotřebitele opakovaně upozorňujeme, aby věnovali pozornost tomu, kde nakupují a ještě předtím, než učiní závazné kroky, aby si ověřili důvěryhodnost prodávajícího a věděli, s kým smluvní vztah uzavírají. Kdo je provozovatelem e-shopu, kde sídlí, zda uvádí své kontaktní údaje a obchodní podmínky. Pokud tyto údaje nemá, subjekt je anonymní, neinformuje řádně například o právu na vrácení zboží nebo uplatnění práv z vadného plnění, doporučujeme zvolit jiného prodejce. Smluvní podmínky jsou velmi důležité v případě, kdy spotřebitel využívá služeb on-line tržiště, kde poskytovatel nemusí být jednou ze stran kupní smlouvy a spotřebitelé vůči němu nemohou uplatnit práva, která mají vůči prodávajícím. Protože pouze zákonných nebo smluvně zajištěných práv se může spotřebitel následně dovolávat. A pokud nakoupí u anonymních subjektů nebo u subjektů, které sídlí v zemích s nízkou vymahatelností práva, může být uplatňování spotřebitelských práv obtížné, ne-li nemožné. V souvislosti s platbami doporučujeme spotřebitelům volit platební prostředky s garancí zprostředkovatele platby a platby předem provádět jen u skutečně důvěryhodného obchodníka,“ říká mluvčí České obchodní inspekce František Kotrba. ČOI mj. spravuje i seznam rizikových webů, kam prakticky denně přibude jeden nový rizikový web. Seznam najdete na adrese www.rizikove.cz. Při používání bezpečnostního řešení společnosti ESET jste již automaticky i před těmito rizikovými e-shopy chráněni.

Průzkum společnosti ESET se uskutečnil formou online panelu společnosti MEDIAN, s.r.o., který mezi 18. a 21. listopadem 2024 vyplnilo 1020 respondentů ve věku 18 a více let v zastoupení 51 % ženy ku 49 % muži.

Více informací o trendech v kyberbezpečnosti pro širokou veřejnost najdete například v online magazínu Dvojklík.cz nebo v online magazínu o IT bezpečnosti pro firmy Digital Security Guide. Nejčastějším rizikům pro děti na internetu se věnuje iniciativa Safer Kids Online, která má za cíl pomoci nejen jejich rodičům, ale také například učitelům či vychovatelům zorientovat se v nástrahách digitálního světa.

Společnost ESET ve spolupráci s kyberbezpečnostními odborníky dále připravuje podcast True Positive. Vysvětlení aktuálních kyberbezpečnostních pojmů a trendů najdete dále na stránkách Slovníku ESET.

Společnost ESET již od roku 1987 vyvíjí bezpečnostní software pro domácí i firemní uživatele. Drží rekordní počet ocenění a díky jejím technologiím může více než miliarda uživatelů bezpečně objevovat možnosti internetu. Široké portfolio řešení od ESET pokrývá všechny populární platformy,

včetně mobilních, a poskytuje neustálou proaktivní ochranu při minimálních systémových nárocích.

ESET dlouhodobě investuje do vývoje. Jen v České republice nalezneme tři výzkumná a vývojová centra, a to v Praze, Jablonci nad Nisou a Brně. Společnost ESET má lokální zastoupení v Praze, celosvětovou centrálu v Bratislavě a disponuje rozsáhlou sítí partnerů ve více než 200 zemích světa.

<https://www.eset.com/cz/o-nas/pro-novinare/tiskove-zpravy/pruzkum-eset-cesi-stale-radeji-nakupuji-p-res-chytry-telefon-a-v-cine-v-pristupu-k-bezpecnosti-se-ale-prilis-nelepsi>